Werkgroep Hagal

Vormingstekst **Wende IV, Midwinter 2008**

De pijnboom

We leven in een tijdperk waar we constant beïnvloed worden door nieuwe uitvindingen en praktische "verbeteringen". Deze evolutie heeft een riante kloof geslagen ten opzichte van de gevestigde gewoontes die voor onze voorouders een belangrijke bron van overleven waren. De "etnobotanische hoek" heeft als doel het gebruik van de natuur terug onder het volk te verspreiden. Met deze vaste afdeling hopen we alvast de heersende trant van denken en handelen een halt toe te roepen en een tijdsbewust beeld te schetsen van het waardevolle plantenrijk.

Boombeschrijving

De pijnboom *(Pinus Sylvestris)* is aan de beurt en deze naam doet wellicht wenkbrauwen fronsen. Het betreft in dit geval de voormalige benaming van de boom die thans grove den wordt genoemd. Een taalkundig misverstand zo blijkt, want vanouds is dennen(hout) de bekende naam voor het hout van het geslacht zilverspar *(Abies)*. Aangezien een "pijnboom" geen "den" is, pas ik dus – naar beste weten – de juistere geschiedkundige naam pijnboom in deze bijdrage toe. Afwijkend van de voorgaande "etnobotanische hoek"-artikels heb ik tijdens het speurwerk voor dit artikel een 'woordafleidkundig' gedeelte opgericht. Enkele onduidelijkheden noopten mij ertoe wat taalkundige dwalingen te behandelen.

Pijnbomen van het geslacht *Pinus* worden aangetroffen in grote delen van het noordelijk halfrond. Ten zuiden van de evenaar is de soort minder aanwezig, doch de opmars van bepaalde soorten is er in sommige streken indringend. In Europa en Azië wordt de pijnboom bijna overal aangetroffen. Kenmerkende gebieden voor pijnboombossen in de Lage Landen zijn de Hoge Kempen, de Lage Kempen, de Veluwe, Drenthe en Brabant. Uit een samenstelling van alle boomsoorten blijkt dat de pijnboom in Vlaanderen en Nederland het meest voorkomend zijn.

De altijdgroene naalden.

De pijnboom aardt in feite op alle soorten grond, maar in een hoogstammig bos groeit hij het best op warme, droge en magere grond. De snelgroeiende hoofdwortel van deze naaldboom dringt loodrecht de grond in en kan op deze manier lager grondwater bereiken. Het aandeel van de pijnboom neemt af op goed vochthoudende zandgrond. Hij maakt dan plaats voor onder andere beuk, eik en zilverspar. De twee laatstgenoemde

hebben een gelijkaardig wortelstelsel zoals de pijnboom, die deze boomsoorten stormvaste eigenschappen verleent. Naast de verschijning van de pijnbomen op zandgronden komen we hem ook tegen op rotsgronden en heidelandschappen. Deze leefplaatsen zijn de pionierssoort niet vreemd. Ze vervullen de behoefte aan veel licht, terwijl het gebrek aan voedsel geen hinderpaal vormt bij het opgroeien. Meestal groeit de pijnboom er onder invloed van grillige weersomstandigheden die bepalend zijn voor zijn soms opmerkelijke en buitengewone vormen. Door nieuwe inzichten in de bosbouw en de afnemende vraag naar pijnboomhout, zie je de boom nu ook in meer gemengde opstanden met loofhoutsoorten.

Jarenlang onbeschermd in weer en wind ...

De slanke, rechte stam reikt tot aan de magere, breed uitgegroeide kruinen met knoestige en kronkelende zijtakken. Het zijn rijzige gestaltes met een vleugje fantasie erop. Deze naaldboom heeft een ontzaglijke verschijningsvorm omwille van de lange stam (5 – 40 meter) met zijn ruwe schubvormige schors. Tijdens de groei laat hij regelmatig laaggroeiende, oude takken vallen. De bast halfweg de stam is dik, groef en donker grijsbruin. Naar de kruin toe wordt de schors dunner en schilferachtig. De kleur gaat over in een geelbruine tint.

De grijsgroene ronde, lange naalden van de wintergroene pijnboom staan in bundeltjes van twee aan twee bij elkaar op de twijgen. Na een tijdspanne van twee tot vier jaar vallen de naalden af. De pijnboom is eenhuizig wat inhoudt dat mannelijke en vrouwelijke bloemen verschijnen in de boom. De mannelijke bloeiwijzen zijn alleenstaand, rolrond en hebben een gele kleur. Ze duiken op in het voorjaar en zijn slechts enkele maanden aanwezig. Na de bestuiving vallen ze af. De pijnboom is gekend voor zijn grote hoeveelheden stuifmeel, die tijdens de bloemingstijd de bodem en wateroppervlaktes met een zwavelgelijkend geel poeder bedekt. Onderzoek heeft uitgewezen dat het stuifmeel zich vele tientallen kilometers kan verplaatsen met behulp van de wind. Wie aan hooikoorts lijdt hoeft echter niet te vrezen, want het stuifmeel van de pijnboom is immers *pollenvriendelijk*. De vrouwelijke bloeiwijzen zijn purperrood, ongeveer een halve centimeter lang. De bestuiving van de vrouwelijke bloemen gebeurt tijdens de voorzomer en de bevruchting vindt plaats onder het lopende jaar. Dan groeien ze van kleine groene kegeltjes (rond 1 jaar) uit tot volgroeide eivormige grijsbruine kegels (na ongeveer 3 jaar). Ze openen zich dan en laten de gevleugelde zaden los. De zaden kunnen kiemen in minder dan een maand, maar dit leidt zelden tot een

verjonging van de bossen op natuurlijke wijze.

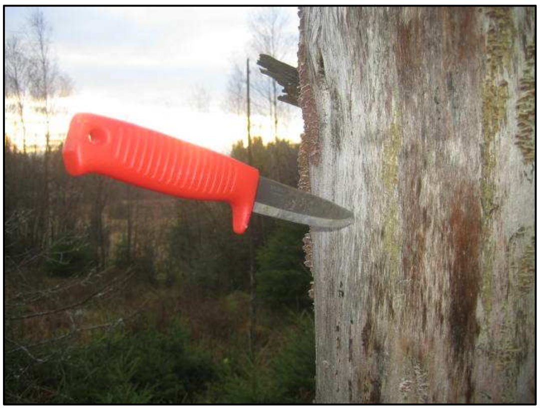

... en kijk: nog altijd beresterk!

Woordafleiding

In het Nederlands is “grenen” de gangbare vermelding als we het over *pijnboomhout* hebben. Tegelijkertijd worden we ook geconfronteerd met de benaming “vuren” als we in de doe-het-zelf-bouwmarkten binnenstappen. Vurenhout geldt als maatstaf voor het hout van de zilverspar *(Abies)*. Wanneer we de benamingen “grenen” en “vuren” onder de loep nemen, dan komen we op taalkundig gebied tot misleidende omgangstaal.

Het begrip “grenen” vinden we terug in het *Etymologisch woordenboek* van Dr. J. De Vries. Daarin vermeldt De Vries *green(hout)* of *grenenhout* en toont het nauwe verband aan met het Zweedse en Noorse *gran* (fijne spar). Wat verderop treffen we het woord “vuren” aan die van het Middelnederlandse *vuerijn, vueren* komt, ontleend aan het Noordgermaanse woord voor de pijnboom **furhia* en is te vergelijken met het Oudsaksische *Uurie*, Oudhoogduitse *for(a)ha*, Nederhoogduitse *föhre*, Oudnoorse *fyri*, Deense *fyr*, Noorse dialect *fyre*. We merken dus meteen een foutieve aanwending van deze twee woorden. Het is duidelijk dat oorspronkelijk “grenen” uit de fijne spar *(Picea abies)* verworven werd en dus niet uit pijnbomen. Ook het Engelse *fir* (huidige benaming voor de fijne spar) werd indertijd toegepast voor de pijnboom, en op het einde van de 19de eeuw naar *Scots Pine* veranderd. Op welke manier deze verwisselingen tot stand zijn gekomen, is onduidelijk.

In archeologische berichtgevingen vinden we vaak verkeerde gegevens omtrent blootgelegde houtsoorten. Een huidig voorbeeld is de vondst van een ruim duizend jaar oud vikingschild nabij Trelleborg (Denemarken). Ook hier werd nogal slordig omgegaan met de vertaling van het Deense *fyrtræ* naar het Nederlandse vurenhout en het Engelse fir. Vurenhout en fir verwijzen dus beide naar de fijne spar terwijl *Fyrtræ* pijnboom betekent. Nu is het hem tenslotte in grote delen om het gevonden voorwerp te doen. Een voorwerp bestaande uit een kenmerkende houtsoort die duizend jaar doorstaan heeft in de natte ondergrond. Juiste gegevens betreffende de kwaliteiten van het gebruikte hout zijn dus van gewichtig belang!

Het hout

Vers kernhout van de pijnboom is lichtbruin van kleur. Na verloop van tijd verdonkert het en varieert dan van geelbruin tot roodbruin. Het zachte hout onder de schors, ook wel spint genaamd, is wit tot lichtgeel getint, en plaatselijk kunnen soms donkere schakeringen voorkomen. Het hout is sterk, zeer draagkrachtig, gemakkelijk te bewerken en harshoudend. Het kwalitatief beste hout komt uit koudere streken omwille van de langzame groei. Een hardere houtsoort met dichte groeiringen vormt zich vervolgens, voorzien van een gelijkmatige structuur. Dit groeiverloop en het aantal knoesten hebben een grote invloed op de bewerkbaarheid.

Pijnbomen vormen pas kernhout na ongeveer 25 jaar. Afgezette stoffen in het binnenste zwaardere hout van de boom zorgen voor een natuurlijke resistentie tegen bacteriën en schimmels. De immense vraag naar hout en houtproducten op de wereldmarkt leiden tot kortere groeitijden die als gevolg ”minderwaardig” hout opleveren. Uit onderzoek is gebleken dat splint van de pijnboom niet moet onderdoen voor de mechanische eigenschappen van het kernhout[1]. We kunnen ons hierbij de vraag stellen in hoeverre de duurzaamheid van hout tot op heden nog een rol speelt. Het niet-duurzame spint moet voor gebruik buitenshuis verduurzaamd worden. Dit gebeurt met bestrijdingsmiddelen, die schadelijk zijn voor de gezondheid en het milieu. Na de landbouw is de *houtverduurzamingsindustrie* de grootste gebruiker van bestrijdingsmiddelen. Het gebruik van harsrijk hout, in samenspel met natuurvriendelijke olie, zou hier een betere ecologische oplossing kunnen wezen. De hedendaagse rationele bosbouw is gericht op kwantiteit in plaats van kwaliteit. Dit geeft aanleiding tot een verminderd aandeel kernhout die een achteruitgang van natuurlijke weerstand tegen verrotting met zich meebrengt. Met eenvoudige middelen zoals randontschorsing[2] en kruininkorting[3] verkrijgt men een soort van harsrijk hout met een betere natuurlijke bestendigheid. Met behulp van zo´n aanpak kan dus zowel het kern- en splinthout waardevoller worden voor de boseigenaars omdat ze een hogere kwaliteit bezitten dan onbehandeld hout. Met deze twee werkwijzen werd geëxperimenteerd in o.a. Duitsland, Zweden, Noorwegen, Finland, Estland. Het hout wordt vooral toegepast bij de restauratie van gebouwen met cultuurhistorische waarde.

Een kenmerkend pijnbomenbos.

Pijnboomhout wordt gebruikt in de bouw voor ramen, deuren, timmerbalken (binnen- en buitenshuis), gezaagde vloeren, en is zeer bruikbaar om er kisten en kratten, palen, papier, houtwol, speeltoestellen, enz. uit te vervaardigen. Hout met dichte groeiringen komt in aanmerking voor meubelbouw. Andere toepassingen zijn onder andere roeiriemen, masten[4] in de botenbouw en onder andere paalhout, damwerk in de waterbouw.

Na het verdwijnen van de pijnboom in onze streken tijdens de Middeleeuwen werd de boom terug aangeplant met zaad vanuit het buitenland. Door de stijgende bevolkingsdruk werd er meer hout gekapt en verbrand. Er ontstonden omvangrijke woeste zandverstuivingsgebieden. De pijnboom is een van de weinige planten die zich op stuifzand kan handhaven. De aanplanting, destijds door de overheid bepaald, zorgde ervoor dat de zandvlakten in toom gehouden werden en zich niet

willekeurig over akkers en land verspreidden.

In de 19de eeuw werd de pijnboom vooral aantrekkelijk voor de Vlaamse en Nederlandse steenkoolmijnen. De mijnindustrie betaalde veel geld voor jonge, rechte stammen. Deze werden boven eik verkozen bij het stutten van de gangen. Het hout kraakt vooraleer het begeeft, waardoor de mijnwerkers verwittigd werden en op tijd konden wegspringen.

Zeldzame kienspaan als fakkel.

Vers hout van de pijnboom brandt zeer slecht. Het verkoolt vrijwel enkel en alleen aan de buitenkant en dooft na enkele seconden uit. Opmerkelijk is dat het altijd vlammen moet hebben. Dit betekent vrijwel dat er nooit geen warme gloed ontstaat. Het vuur moet bijgevolg bewaakt en gevoed worden met andere houtsoorten zodat het niet smoort. In oude bossen waar geen bosbouw bedreven wordt, staan soms nog dode schorsloze pijnbomen. Deze stammen zijn uitgedroogd en worden nooit echt nat, zelfs niet als het regent. Enkel aan de windzijde is de invloed van regen zeer gering. Het dode hout houdt zich hard jaar na jaar, wellicht meer dan honderd jaar zonder noemenswaardige problemen. Dit droge hout is zeer gemakkelijk te ontsteken, en dient dus uitsluitend om een snelle warmte te bekomen. Maar ook hier blijft de opbouw van een warme gloed uit. Een voordeel bij het verwarmen met dit soort hout in een open vuur is dat het na enkele seconden uitdooft. Hierbij moet men niet steeds de klep van de schoorsteen regelen omdat het gevaar van koolstofmonoxide wegblijft. Als vuurstarter zijn de spaanders dus ideaal ter wille van hars en teer, maar bij voedselbereiding boven open vuur geeft de teerrook een bittere smaak aan het eten.

In het veen of in de oudere bossen komen soms stobben of windgevelde wortels voor die zeer hard zijn en daardoor langzaam branden. Deze teerwortels, ook wel kien[5]- of veenhout genoemd, rotten niet wegens het hoge teergehalte. In afgelegen gebieden mee naar het noorden toe zijn sommige van deze wortels meer dan honderden jaren oud. In zeldzame gevallen gedijt er al een nieuwe pijnboom te midden van de oude wortels. Enkel bosbranden blijken deze stobben te kunnen vernietigen. Vroeger werden kienspanen gebruikt om kamers te verlichten. In noodgevallen kon ook vuur gemaakt worden in het midden van de stobben. Omgevallen wortels waren nu éénmaal gemakkelijk terug te vinden tijdens sneeuwbuien omdat ze hoog boven de sneeuw uitrezen. Mes of bijl waren soms overbodige werktuigen om vuur te maken in oude bossen. Helaas zijn vele oeroude teerstobben verdwenen ten gevolge van onwetendheid bij het gebruik ervan en de onnodige exploitatie door lokale nijverheid. Het

harsrijke hout werd voorheen aangewend voor de maak van houtskool en houtteer. Houtteer werd onttrokken uit de harsrijke houtsoort, maar kan in wezen gemaakt worden uit allerlei andere soorten hout zoals berk, els, spar, beuk, jeneverbes, doch wordt de pijnboom als voornaamste grondstof voor de productie van de dikke vette teer aanzien. Niettemin wordt het steeds moeilijker om goede wortels te vinden waarvan het splinthout is weggerot. Ze zijn schaars, duur en daarom wordt er tegenwoordig ook gebruik gemaakt van het splinthout van de pijnboom. De teer wordt of werd gebruikt voor het verdedigen en het beschermen van hout voor boten, huizen, molens, schuren, steigers etc. Het kan ook gebruikt worden als waterafstotend middel voor touwen, visnetten en groeve textiel.

Let op! Therapeutisch gebruik bij zwangerschap en infecties van de nieren is af te raden!

In de artsenijbereidkunde werd vroeger vlijtig gebruik gemaakt van houtteer. Denk maar aan huidaandoeningen (exceem, schubziekte[6], roos, ...), bestrijding van ongedierte (luizen,...) in ontsmettingsmiddel en bacteriedodende zeep. In de veterinaire wereld vinden we de teerzeep en teerschampoo voor het wassen van dieren terug alsook verwerkt in zalf om de hoeven van dieren harder te maken.

De schors

De schors beschermt de boom tegen uitdroging, verbranding, indringend vocht en strenge vorst. Daar waar de schors loslaat, wordt het hout droog en gaat het dood. De werking van het hars houdt wel het indringende vocht tegen waardoor de rest van de boom niet verder afsterft.

De ruwe bast.

Wetenschappelijk onderzoek toont de beschermende werking aan van het pijnboombastextract tegen bloedend tandvlees, staar, spataderen, aambeien, nierbloedingen en overmatige menstruatie. Pijnboombastextract remt de ontstekingsreactie in de huid. Het is duidelijk dat ons medicijnenkastje zich soms in onze natuur bevindt. En dat zijn helemaal geen bijzondere planten, maar de meest gangbare in onze streken. Jammer genoeg dragen we er onvoldoende zorg voor. Wellicht zullen we nooit meer de werkelijke heling van vele planten en kruiden leren kennen.

Gemalen binnenlaag van de schors werd vroeger, net zoals de berkenschors, aan het meel toevoegd. In tegenstelling tot het berkenschorsmeel bevat het betere bestanddelen zoals onder meer hars en vitamine C. De smaak van het brood is bitter en het valt gemakkelijk uiteen.

De naalden en vruchten met hun invloed op de omgeving

Van de uitlopers en naalden kan thee gemaakt worden. Tijdens de winter neemt het vitamine C-gehalte in de naalden drastisch toe. Voorheen werd de naaldenthee verhoedend gebruikt tegen scheurbuik. Een handvol naalden gekookt in water komt overeen met een zéér hoog vitamine C-gehalte, 2 suikerklontjes en heel wat ontbeerlijke mineralen. De naalden werden in de 19e eeuw voor de fabricage van dennenwol, de zogenaamde *Waldwolle* gebruikt. Deze diende als stopmateriaal. Uit de naalden werd ook een etherische olie gewonnen die o.a. sterk antisceptisch is, besmettelijke ziekten verhindert, en goed helpt bij aandoeningen aan urine- en luchtwegen. Zelfs dorre naalden vervullen een uitstekende taak als ontsteker van vuur in regenachtige weeromstandigheden.

Door het geringe bladoppervlak (naalden i.p.v. bladeren) verdampt hij veel minder water dan loofbomen zodat hij een langdurige droogte kan overleven. Daardoor laten pijnbomen veel licht door tot op de bosbodem. Indien de grond niet te arm is, dan ontwikkelt er zich een rijkelijke plantengroei. De rode en de blauwe bosbes, en meer noorderlijker de kruipbraam, openbaren er zich tijdens de zomermaanden. Mits vele bestuivende insekten zich te goed doen aan de bloeiende planten, dan wordt de pluk overvloedig. Bijen lusten ook graag van bloeiende pijnbomen en leveren een aromatische honing. In het begin van de herfst tiert de Cantharel of Hanekam welig in de nabijheid van de pijnboom. Omwille van de schaarsheid van deze lekkere paddestoel mag deze niet meer geplukt worden in Nederland en Vlaanderen. In de Scandinavische gebieden, op het Iberische schiereiland en in Oost-Europa komt deze wilde schimmelvrucht nog veelvuldig voor. De kegels van de pijnboom worden door eekhoorns, spechten en kruisbekken gegeten. Vaak kom je mierenhopen tegen in naaldboombossen. De mieren zorgen voor de verspreiding van schimmels die zeer belangrijk zijn voor de groei van de pijnboom. Met de naalden bouwen ze een veilig onderkomen. Een biotoop zoals hierboven kort aangehaald, is het teken van een gezond bos.

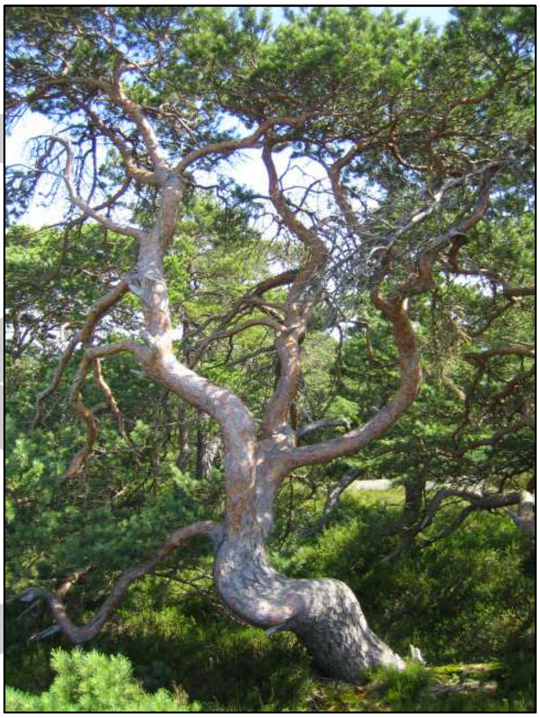

Heel lang geleden leefde er eens ...

Overige gebruiken en weetjes

Op het grondgebied van de Kempense gemeente Lille vinden we de Achtzalighedenboom terug. Het is één van de merkwaardigste vliegdennen[7] in het Vlaamse landschap. Hij heeft zijn naam te danken aan zijn grillige vormen, waaronder een uitzonderlijke aantal van oorspronkelijk acht stammen. De naam Achtzalighedenboom verwijzen naar de achtzaligsprekingen van Christus. Vlak voor WOII zou er een zieke stam

zijn afgezaagd, om de besmetting van de andere zeven stammen te voorkomen.
Nederlands oudste pijnboom ooit opgemeten sierde het Wolfhezerbos in het Gelderse natuurgebied. De “duizendjarige den” bezweek enkele jaren geleden onder zijn eigen gewicht. De boom leek redelijk gezond, maar na zijn val bleek dat veel wortels afgestorven waren. Pakweg 450 jaar werd de “duizendjarige den”.

De oudste vertrouwde pijnboom binnen het Germaanse cultuurgebied werd ontdekt door onderzoekers in Hudiksvall (Zweden). Bij de vondst in 2002 bleek dat deze 757 jaar oud was. In Ulricehamn staat de dikste met een omtrek van 4,49 meter. De hoogste, tot en met 50 meter hoog, vinden we terug langs de zuidkust van de Baltische Zee. Zwedens oudste gekende pijnboom voorheen was een pijnboom met een bewonderingsvolle 711 jaren achter de rug. Uit studies kon vastgesteld worden dat deze boom bosbranden in 1413, 1507, 1596 en 1771 heeft overleefd. Bij bosbranden overleven meestal levende pijnbomen. De dikke schors, het brandvaste hout en de takken hoog op de stam geven een optimale verdediging tegen de vuurmassa. Normaal gezien wordt de *Pinus sylvestris* 250 – 400 jaar oud als hij vrij kan groeien.

De kano van Pesse (Nl.), vermoedelijk het oudste gevonden vaartuig ter wereld (8200 – 7600 v.o.j.), is vervaardigd uit een stam van de pijnboom. De resten ervan werden gevonden in een dikke laag hoogveen in Drenthe.

Wederom rond ik mijn bijdrage af met een stukje uit Jacob Van Maerlant's *Der Naturen Bloeme* (rond 1266).

Hieruit kunnen we afleiden dat de pijnboom medicinaal gebruikt werd. Ook het historische woord *pijnboem* sterkt andermaal mijn voorkeur voor het gebruik van deze eeuwenoude benaming.

Pinus dats die pijnboem;
sulc wit sulc swart, des nemet goem.
Uten swarten can men pec maken
ende uten witten harst gheraken.
Oec loepter ute erande traen
dat claer es ende wel gedaen,
ende wert hart ghelijc den steene;
dat heeten wi ember int ghemeene.

Die pijmboem nes niemene quaet
wat dat omtrent hem staet.
Die pijnapple die sijn goet,
Platearius te wetene doet.
Die den appel leget upt vier dan oec
ende men ontfaet dar af den rooc,
metter nese dat ontfaet,
wel weetmen dat te staden staet
den hersinen, ende maket goet bloet.
Ter droger hoesten esset oec goet;
ter menegher dinc est medicine.
Want dat die kernellekine
sijn van naturen, alsmen weet
naden boec, nat ende heet.

Verklarende woordenlijst
goem nemen: kijken naar, letten op
nes, n'es: is niet
Platearius: Johannes Platearius, 12de-eeuwse plantkundige.
ontfaren: ontkomen
in stade staen: bijstaan
kernelle: kern van een zaad
kinnen: kennen, herkennen, zien

K. Hoornaert

<u>Bronvermelding:</u>

- *De boot van Pesse*, 28 Slachtmaand, 2008 (http://www.bootvanpesse.nl).

- DE VRIES, J. en DE TOLLENAERE, F., *Etymologisch woordenboek*, Den Haag, 1997.
- *Digitale bibliotheek voor Nederlandse letteren*, 30 Slachtmaand, 2008 (http://www.dbnl.org).
- *Fetvedens vänner*, 28 Bloedmaand, 2008 (http://biphome.spray.se)
- HOLMBERG, P., *Svenska träd, upptäck, känn igen och använd*, Stockholm, 2007.
- KÄLLMAN, S., *Vilda växter som mat och medicin*, Västerås, 2006.
- *Kongens Borge – nyt stort arkæologisk projekt*, 1 Wintermaand, 2008 (http://www.kongensborge.dk).
- ÖSTERMAN, P., *Svenska jätteträd och deras mytologiska historia*, Tomelilla, 1999.
- RYD, Y., *Eld: Flammor och glöd*, Stockholm, 2005.

---

1) Onder andere buigsterkte, elasticiteit, druksterkte, hardheid.
2) Oudere pijnbomen (80-150 jaar) worden gedeeltelijk ontschorst. Het hars treedt in werking en beschermt het hout tegen vocht, schimmels en schadeinsekten.
3) Alleen de groene kruin wordt ingekort waardoor het hars de ganse stam verduurzaamt in tegenstelling tot randontschorsing waar alleen het ontschorste gedeelte geharst wordt. Delen van de *stavkerk* in Urnes werden met dit soort hout gebouwd. Tijdens warme zomerdagen sijpelt het hars nog altijd uit het timmerhout. Sommige delen zijn minstens meer dan 500 jaar oud!
4) Hij werd ook wel *mastboom* genoemd want men gebruikte het hout vroeger voor boten en vlotten. Het Mastbos bij Breda herinnert aan deze oude naam.
5) Een oud woord voor pijnboom is kin of kien. Plaatsnamen als Kinschot en Kinrooi in Vlaanderen duiden op de aanwezigheid van pijnbomen in het verleden.
6) De schubziekte (of *psoriasis*) is een huidziekte waarbij de schilfering wordt veroorzaakt doordat abnormaal veel huidcellen gevormd worden die vervolgens snel afsterven.
7) De vliegden is een speciale variant van de pijnboom. Het heeft zijn naam te danken aan de manier waarop het zaad zich verplaatst heeft. De boom is ontstaan door zaad die meegevoerd is door de wind.